

Luomutuotanto

Parempi ympäristölle - parempi sinulle

Tanja Poikonen

Luomu = Luonnonmukaisesti tuotetut elintarvikkeet

Lyhyesti: Jotta voi sanoa, että tuottaa luomu-tuotteita, täytyy:

- Ilmoittautua luomuvalvontaan (byrokratia ja maksut)
- Lopettaa keinotekoisien torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttö koko tilalla (ei voi olla vain tietty pelto luomua)
- Pitää siirtymäkausi jotta siihen asti käytetyt ”myrkyt” kuluvat pois maaperästä ja eläimistä (siirtymäkaudella tuotteita ei saa vielä sanoa luomuksi).
- Noudattaa luomulainsäädäntöä, joka säätelee tarkkaan, millä tavoilla saat tuottaa kasvi- tai eläintuotteita.
- Sallia tarkastukset, joilla valvotaan, että tilalla ei tehdä mitään luomumääräyksiä rikkovaa
  - Tarkastukset ovat osa KAIKKIEN tilojen arkea, mutta luomutarkastuksien sisältö keskittyy luomulakien valvontaan. Tarkastus vähintään kerran vuodessa. Tarkastuskäynneistä viljelijä maksaa luomutarkastusmaksun.

Luomutuotanto EU:ssa

Luonnonmukainen viljely on maanviljelytekniikka, jonka tarkoitus on tuottaa elintarvikkeita luonnollisista aineista luonnollisin menetelmin. Luomuviljelyn ympäristövaikutukset ovatkin yleensä vähäiset, sillä siinä edellytetään

- energian ja luonnonvarojen vastuullista käyttöä
  - luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä
  - alueellisen ekologisen tasapainon säilyttämistä
  - maan hedelmällisyyden parantamista
  - veden laadun turvaamista.
- Lisäksi luonnonmukaista viljelyä koskevat säännöt ohjaavat maanviljelijöitä huolehtimaan eläinten hyvinvoinnista ja niiden erityisten käyttäytymistarpeiden täyttymisestä.
  - Luomuviljelyä koskevat EU:n asetukset on laadittu siten, että ne muodostavat selkeät raamit luonnonmukaisten elintarvikkeiden tuotannolle kaikkialla EU:ssa. Näin pyritään varmistamaan, että kuluttajat voivat luottaa siihen, että luonnonmukaisina mainostetut tuotteet todella ovat luomutuotteita, ja että markkinat ovat oikeudenmukaiset tuottajien, jakelijoiden ja markkinoijien kannalta.

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming_fi

Mitä on luomu: valvottu tuotantojärjestelmä

EU:n luomusääntöjen piiriin kuuluvat tuotteet

Euroopan unionin luomuviljelyä koskevat säännöt koskevat maataloustuotteita, vesiviljely ja hiiva mukaan lukien. Ne kattavat kaikki tuotantoprosessin vaiheet siemenistä lopullisiin jalostettuihin elintarvikkeisiin. Tämä tarkoittaa, että voimassa on erityisiä säännöksiä, joiden piiriin kuuluu monia eri tuotteita, muun muassa

- siemenet ja lisäysaineisto, kuten pistokkaat ja juurakot, joista (viljely)kasveja kasvatetaan
- elävät tuotteet tai tuotteet, jotka eivät tarvitse jatkojalostusta
- rehut
- monia ainesosia sisältävät tuotteet tai elintarvikekäyttöön tarkoitetut jalostetut maataloustuotteet.

Luomutuotannon säännöt

Luomutuotanto merkitsee luonnonmukaisen viljelyn sääntöjen noudattamista. Näiden sääntöjen tarkoituksena on edistää ympäristönsuojelua, säilyttää Euroopan biologinen monimuotoisuus ja lisätä kuluttajien luottamusta luomutuotteisiin. Niillä säännellään kaikkia luomutuotannon osalualueita, ja ne perustuvat muun muassa seuraaviin keskeisiin periaatteisiin:

- muuntogeenisten organismien käytön kieltäminen
- ionisoivan säteilyn käytön kieltäminen
- keinolannoitteiden sekä kasvi- ja tuholaismyrkkujen käytön rajoittaminen
- hormonien käytön kieltäminen ja antibioottien käytön rajoittaminen eläinten terveyden kannalta välttämättömiin tilanteisiin.

Luomutuotannon menetelmät

Luomutuottajien on omaksuttava erilaisia toimintatapoja maaperän hedelmällisyyden sekä eläinten ja kasvien terveyden säilyttämiseksi. Näitä ovat muun muassa

- vuoroviljely
- typensitojakasvien ja muun viherlannoituskasvuston viljeleminen maan viljavuuden palauttamiseksi
- mineraalityppilannoitteiden käytön kieltäminen
- rikkakasvien ja tuholaisten vaikutusten vähentämiseksi luomuviljelijät valitsevat kestäviä lajikkeita ja rotuja ja tekniikoita, jotka edistävät luonnollista tuholaistorjuntaa
- eläinten luonnollisen immuunijärjestelmän edistäminen
- eläinten terveyden säilyttäminen välttämällä liian suurten eläinmäärien pitämistä.

Luomutuottajan puheenvuoro 12 min

Luomuviljelykasvit

- Luonnonmukaisessa viljelyssä kasviravitsemuksen ja -suojelelun perustana on monivuotinen viljelykierto, jossa eri kasvilajit vuorottelevat.
  - Syväjuuristen kasvien viljelyllä parannetaan maan viljavuutta ja estetään eroosiota.
  - Viljelykasvien vuorottelulla ehkäistään kasvintuhoojien säilymistä ja lisääntymistä kasvustossa.

(<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/luomukasvit/>)

Siirtymäkausi

Tavanomaiset pellot ja eläimet eivät muutu heti luomuksi, vaikka tila tekee luomusitoumuksen ja alkaa käyttää luonnonmukaisia tuotantotapoja.

Luomuun siirtymävaihe on aika, joka tarvitaan kun siirretään tavanomaiset pellot ja eläimet luomukelpoiseksi.

Siirtymävaihe kestää peltokasveilla kaksi kasvukautta. Kolmannen satovuoden sato on luomua.

Eläimillä siirtymävaiheen pituus vaihtelee eläinlajista riippuen. Esim. emakon ja lihasian siirtymävaihe on kuusi kuukautta. Siirtymävaiheessa olevan emakon porsaatt ovat luomuporsaita, eivätkä ne tarvitse erillistä siirtymäaikaa.

Luonnonmukaisten eläintuotteiden tuottaminen

- Kotieläintuottajien on täytettävä erityisedellytyksiä, jos he haluavat markkinoida tuotteitaan luonnonmukaisina.
- Näihin sääntöihin kuuluu eläinten hyvinvoinnin huomioon ottaminen ja eläinten ruokkiminen niiden ravitsemustarpeiden mukaisesti, ja niiden tarkoituksena on suojella eläinten terveyttä ja ympäristöä.
- Säännöillä autetaan myös lisäämään yleistä luottamusta, sillä niillä varmistetaan, että luonnonmukaisesti kasvatetut eläimet pidetään erillään muista kuin luonnonmukaisesti kasvatetuista eläimistä.

Eläinten hyvinvointiin liittyviä vaatimuksia

- Eläinten hoitajilla on oltava eläinten terveyttä ja hyvinvointitarpeita koskevat riittävät perustiedot ja -taidot.
- Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä eläinsuojiin, kotieläintuotannon käytäntöihin ja eläintiheyteen.
- Kotieläinten lukumäärän on oltava rajattu ylläpidon, eroosion ja eläinten tai lannan levittämisen aiheuttaman saastumisen minimoimiseksi.
- Eläimillä olisi oltava aina kuin se on mahdollista pääsy ulkoilmaan tai laitumille.
- Kotieläinten pitäminen kytkettynä tai eristyksissä on kiellettyä. Yksittäistä eläintä voidaan kuitenkin pitää kytkettynä tai eristyksissä rajoitetun ajan yksinomaan turvallisuuteen, hyvinvointiin tai eläinlääkintään liittyvistä syistä.
- Hormonit tai vastaavat aineet ovat kiellettyjä, paitsi yksittäisen eläimen eläinlääkinnällisenä hoitomuotona.
- Jos eläimet ovat sairaita, kemiallisesti syntetisoituja eläinlääkkeitä, myös antibiootteja, voidaan käyttää tarvittaessa ja tiukoin edellytyksin. Tämä on sallittua vain, jos fytoterapeuttisten, homeopaattisten ja muiden tuotteiden käyttö ei tule kyseeseen.
- Immunologisten eläinlääkkeiden käyttö on sallittua.

Säännöt koskevat koko elintarvikeketjua

Luomusäännöt kattavat kaikki tuotannon, valmistuksen ja jakelun vaiheet (alkutuotannon, varastoinnin, jalostuksen, kuljetuksen, jakelun ja toimituksen lopulliselle kuluttajalle). Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkiin EU:n luomutuotteisiin sovelletaan tiukkoja sääntöjä maatilalta lautaselle asti.

Luonnonmukaisia elintarvikkeita ja rehuja koskevia erityissääntöksiä ovat muun muassa seuraavat:

- luonnonmukaisesti tuotettujen elintarvikkeiden pitäminen ajallisesti tai paikallisesti erillään muista kuin luonnonmukaisesti tuotetuista elintarvikkeista
- luomutuotteissa maatalousperäisten ainesosien luomupitoisuuden on oltava vähintään 95 prosenttia, ja tiukkoja ehtoja sovelletaan myös jäljelle jäävään viiteen prosenttiin
- selkeät säännöt merkinnöistä ja siitä, mihin tuotteisiin voidaan tai ei voida käyttää luomutunnusta
- erityiset rajat aineille, joita voidaan lisätä elintarvikkeisiin ja rehuihin, ja rajoitettu luettelo luomutuotannossa käytettävistä hyväksytyistä lisä- ja apuaineista.

Keruutuotteet ja luomu

- Metsistämme ja järvistämme saadut luonnonantimet eivät automaattisesti ole luomua. Luomuna saa markkinoida vain tarkastetuilta ja valvontaan liitetyiltä keruualueilta valvotusti kerättyjä luonnonvaraisia kasveja tai niiden osia.
- Keruutuotteet, kuten
  - metsämarjat
  - sienet
  - luonnonyrtit
- ovat luomutuotteita ainoastaan silloin kun ne on [kerätty erikseen hyväksytyiltä keruualueilta](#).

(<https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/luomukasvit/>)

Keruualueen hyväksyntä luomuun

Alueiden hyväksyminen luomuun:

- Jotta luonnontuotteita voitaisiin markkinoida luomuna, tulee niiden olla hyväksytyiltä ja valvotuilta keruualueilta poimittuja.
- Luomukeruualueiden hyväksynnästä ja valvonnasta vastaa paikallinen ELY-keskus.
- Jokamiehen oikeuksien nojalla kerättävien tuotteiden, kuten marjojen, sienien, yrttien ja kukkien osalta alueita voidaan hyväksyä luomuvalvontaan niin kutsuttua selvittäjämallia hyödyntämällä.
  - Selvittäjämallin mukaisesti metsänomistajan ei tarvitse itse kuulua luomuvalvontaan, vaan riittää, että metsänomistaja on tehnyt sopimuksen selvittäjän kanssa alueensa liittämistä luomuvalvontaan.

Keruun valvonta

Keruun valvonta:

- ELY-keskus vastaa myös tuotteiden keruun valvonnasta silloin, kun luomuvalvontaan liittynyt metsänomistaja itse myy tuotteita metsästään.
- Kaupallista poimintaa järjestävien yritysten keruun valvonnasta vastaa Ruokavirasto.

Luomujalosteet

- Myös jalostettuja luomutuotteita valmistavan täytyy hakeutua luomuvalvontaan
- Ei siis riitä, että valmistaa tuotteensa luomutuotetuista raaka-aineista ja noudattaa luomulainsäädäntöä
- Esim. Jos leipomo valmistaa luomuleipää luomuviljasta ja haluaa siihen ostajia varten luomuleiman, leipomon on hakeuduttava luomuvalvonnan piiriin.

Esim. luomuleipä

Luomuviljelyn luotettavuus

- Luonnonmukaisista viljelymenetelmistä ei ole viljelijöille taloudellista hyötyä, jos kuluttajat eivät voi luottaa siihen, että luomutuotantoa koskevia sääntöjä noudatetaan.
- Siksi EU:lla on tiukka sääntöjen ja täytäntöönpanon valvontajärjestelmä, jonka avulla varmistetaan, että luomutuotantoa koskevia sääntöjä ja määräyksiä noudatetaan asianmukaisesti.
- Luomuviljelyn tuotantoketju on laaja, ja siihen kuuluu myös elintarvikkeiden jalostus, jakelu ja vähittäiskauppa, joten niitäkin valvotaan.

Luomuvalvonnasta maksettavat maksut

- Luomuvalvontaan liittyneen toimijan toiminnan valvonta on maksullinen julkisoikeudellinen palvelu.
- Tämä tarkoittaa, että yritys, joka ilmoittautuu luomuvalvontaan, maksaa valvontamaksun.
- Myös toimijan mahdollisen alihankkijan toimintaa valvotaan ja tästä peritään maksu.
- Maksun suuruus on 280 - 1000 € riippuen toiminnan laajuudesta.

Yhteenveto: Luomutuotteita tuottavan tai valmistavan toimijan tulee...

- kuulua Ruokaviraston luomuvalvontaan ja maksaa valvontamaksut
- noudattaa kaikessa toiminnassa EU:n luomulainsäädäntöä, mm:
  - noudattaa tuotteiden valmistuksessa erillään pitoa tavanomaisista tuotteista
  - noudattaa tuotteiden valmistuksen tekniikoissa ja tuotteen ainesosien osalta luomulainsäädäntöä.
- Vain valvontaan kuuluva toimija voi merkitä tuotteet luomuksi myyntinimessä ja aineosaluettelossa ja käyttää valmiiksi pakatuissa tuotteissa EU:n luomutunnusta eli eurolehteä.

(<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/luomutuotteet/>)

Luomumerkit

<https://youtu.be/9icexG61REo>

Luomumerkit

1. Joutsenmerkki – Pohjoismainen ympäristömerkki

- Joutsenmerkki eli pohjoismainen ympäristömerkki kertoo puolueettomasti tuotteen ja palvelun ympäristöystävällisyydestä – tuotteen turvallisuutta ja laadukkuutta unohtamatta. Se ohjaa meitä vastuulliseen, ympäristön paremmin huomioivaan kuluttamiseen.
- Joutsenmerkki tekee hyvien valintojen tekemisen helpoksi. Merkki löytyy vain ympäristön ja terveyden kannalta parhaista tuotteista ja palveluista.
- Joutsenmerkin voi löytää esimerkiksi wc- ja talouspapereista, puhdistusaineista, ajoneuvon polttoaineista, siivousvälineistä, huonekaluista, maaleista jne. Myös palvelut, kuten hotellit, painolaitokset, siivouspalvelut ja autopesulat, voivat saada Joutsenmerkin.
- Jotta tuote tai palvelu voi saada Joutsenmerkin, sen on täytettävä Joutsenmerkin kriteerit. Kriteerit on laadittu lähes 60 eri tuote- tai palveluryhmälle. Kriteerit perustuvat elinkaariajatteluun.
- Joutsenmerkki on Suomen tunnetuin ympäristömerkki ja erittäin arvostettu brändi. Joutsenmerkittyjä tuotteita on Suomessa noin 10 000.
- **Tavoite on opastaa kuluttajaa valitsemaan ympäristön kannalta parempia tuotteita ja kannustaa valmistajia panostamaan ympäristöystävällisiin valmistusmenetelmiin.**

Huom! Kaksi erilaista joutsenmerkkiä!

- [Joutsenmerkkiä](#), eli pohjoismaista ympäristömerkkiä on myönnetty vuodesta 1989 ja se kertoo ympäristöystävällisyydestä.
- [Hyvää Suomesta -merkki](#) taas on ”pakattujen elintarvikkeiden” alkuperämerkki joka kertoo kotimaisuudesta.

2. Kukkamerkki – Euroopan ympäristömerkki

- EU:n yhteinen merkki, joka on periaatteiltaan hyvin samanlainen kuin Joutsenmerkki.
- Merkki myönnetään hakemuksella tuotteille, jotka täyttävät merkin ympäristöä koskevat vaatimukset tuotteen koko elinkaaren ajan.
- www.ymparistomerkki.fi

Eurolehti = EU:n luomumerkki

- EU:n luomumerkki tarjoaa kuluttajille varmuuden tuotteen alkuperästä ja laadusta. Elintarvikkeet voidaan merkitä ”luomuksi” vain, jos vähintään 95 prosenttia niiden maatalousperäisistä ainesosista on luonnonmukaisia.
- EU:n luomutunnuksen, Eurolehden, käyttö on pakollista kaikissa EU:ssa valmistetuissa valmiiksi pakatuissa luomuelintarvikkeissa.
- Muissa luomutuotteissa ja EU:n ulkopuolelta tuoduissa luomutuotteissa tunnuksen käyttö on valinnaista.

4. Luomu – valvottua tuotantoa -merkki eli Aurinkomerkki

- Aurinkomerkki kertoo tuotteen olevan suomalaisen viranomaisen eli Ruokaviraston, ELY-keskuksen, Ahvenanmaan maakuntahallituksen tai Valviran valvonnassa.
- Merkin omistaa maa- ja metsätalousministeriö.
- Tuotteen ei tarvitse olla kotimainen.
- Merkkiä voi hakea esimerkiksi tuottaja, valmistaja, valmistuttaja tai maahantuoja.
- Vapaaehtoinen luomumerkki.

5. Leppäkerttumerkki

- Luomuliiton myöntämän merkin voi saada ainoastaan Suomessa tuotettu luomutuote.
- Merkissä voi myös lukea alue, jolla tuote on tuotettu, eli se viestii myös lähellä tuotetuista luomutuotteista.
- Merkin kriteereissä vaaditaan enemmän eläinten ja ympäristön hyvinvoinnin huomioimista kuin EU:n luomusäännöksissä.

7. Demeter

- Myös Demeter-merkki kertoo tuotteen olevan luomua.
- Merkkiä voivat käyttää vain Biodynaamisen yhdistyksen jäsenet, jotka ovat sopineet yhdistyksen kanssa merkin käytöstä.
- Tuotteen ainesosista pitää 90 % olla Biodynaamisen yhdistyksen tuotantoehtojen mukaisesti tuotettuja.
- Merkki on Biodynaamisen yhdistyksen hallinnassa ja sama yhdistys myöntää merkin sekä valvoo sen käyttöä.

Lisätietoa

- <https://www.luomuwiki.fi/doku.php?id=luomuwiki:ahakemisto>
- <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/luomumaatilat/>
- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming_fi